

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: *DUMINEC'A.*

PRETIULU ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungari'a:
Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr.
Pentru Romani'a si strainetate:
Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.

PRETIULU INSERTIUNILORU:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu
cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.;
si mai sus 5 fl. v. a.

Correspondentiele se se adreseze Redactiunei

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Er banii de prenumeratiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.

INVITARE DE PRENUMERATIUNE.

LA

„BISERIC'A si SCOL'A.“

*Fóia bisericésca scolastica, literara si
economica.*

Cu 1. Iuliu stilu vechiu deschidemu abona-
mentu nou pe semestrulu alu II-lea la „Biseric'a
si Scól'a.“

Rugàmú pre toti domnii abonenti de pana a-
cuma, cari dorescu a avé fóia nóstra si pe viitoriu,
se binevoiesca a transmite la „Tipografi'a diecesana“
pretiulu de prenumeratiune care e:

PENTRU AUSTRO-UNGARI'A:

PE UNU ANU . . . . . 5 fl. — cr.
„ 1/2 „ . . . . . 2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMANI'A SI STRAINETATE:

PE UNU ANU . . . . . 14 franci.
„ 1/2 „ . . . . . 7 fr.

*Sprrijinulu morahu si materialu, de care pana
acuma s'a bucuratu fóia nóstra, ne indreptatiese
a sperá, cà si in viitoriu vom fi imbratisiati de
aseminea simpathii calduróse precum si de buna-
vointi'a nestramutata a On. Publicu cetitoriu.*

Redactiunea.

Dupa esamene.

Ne-am incercat intr'unu articlu alu nostru an-
terioru a dovedi, ca esamenulu este, si póte se fia
o garantia pentru viétia.

De atunci incóce am avut ocasiune a cetí mai
multe repórté despre esamene dela scóle din epar-
chi'a nóstra.

Si ce am aflat?

Intr'unu reportu de acestea era scrisu, si spe-
ràm concientiosu, ca elevii nu erau siguri pre nimicu

in responsurile lorú, nu se vedea nici unu feliu de
sigurantiá, nici o cunoscintiá sigura din respunsu-
rile lorú; in altu reportu am cetítu urmatórele:
elevii respundeau cu multa indemanare, scurtu si pre-
cisu. Nici unulu nu remanea detoriu cu respunsulu.
Era o placere se-ii asculti.

Neaperatu intre elevii din o scóla si intre cei
din cecalalta este o mare deosebire. Cei dantai nu
sunt siguri, ér cei de alu doilea sunt siguri in re-
spunsurile lorú. Cei dantai nu sciu cugetá si judecá,
ér cei de alu doilea manúeza cu judecat'a si cugeta-
rea materialulu de cunoscintiá spirituale, pre care
lu-posedu. Cei dantai sunt fara voia, sunt nendestu-
liti, cei de alu doilea sunt veseli, sunt indestuliti, si
pare ca sentu o deosebita placere, ca li-se da oca-
siune, cá publiculu ascultatoriu se afle, ce-au inve-
tiat, si cum sciu densii cugetá.

Acésta deosebire este cu potintiá se-o véda o-
mulu si in societate. Sunt si aci ómeni, cari obser-
véza si distingu bine, cugeta si judeca profundu, si
pasiescu totdeun'a cu sigurantiá in tóte lucràrile lorú.
Sunt apoi, si potu se fia altii, cari nu observéza, nu
intuiescu corectu, si prin urmare nu cunoscú nimicu
astfelu, pre cum este in realitate, nu potu judecá si
cugetá pre o basa sigura, si de aci lips'a de suc-
cesu, si nendestulirea cu sene insusi, si apoi in le-
gatura cu acést'a pism'a si mani'a facia de altii, cari
se gasescu in conditiuni mai bune.

Privindu omulu asupra poporulu nostru va
aflá locuri multe, unde pism'a si ur'a intre ómeni
graséza, si unde din acestu motivu este imposibilu
ori ce progresu. Vom afhá chiar frati de unu tata si
de o mama intre plugarii nostri, cari traiescu in cea
mai mare dusimania si in procese fara sfersitu.

Sunt multe cauzele, cari producu in ómeni dusi-
mani'a, pism'a si ur'a; dar cea dantaiu si cea mai
insemnata, credemu noi, ca provine din nemultiemirea
omulu, cand se vede pre sene intr'o stare mai rea,
de cum vede pre altii, pre cari densulu i-ar placé
se-ii véda in aceleasi conditiuni.

Daca din cele cinci degete dela man'a omenésca nici unulu nu este, carele se fia intru tóte asemenea celualaltu, este naturalu, ca si intre ómeni si chiar si intre frati se fia diferintia.

Dar a scólei chiamare este, cá se lucreze intr'acolo, cá se incetéze aceste diferintie dintre ómeni.

Cum ?

Apoi asia, daca prin educatiune va desvoltá pre toti elevii sei cu aceeași ingrijire, si nu va suferi, cá in vre unulu dintrensii se remana vre o buna dispositiune naturala ascunsa si nedesvoltata ; si mai cu seama daca scól'a va avé destula ingrijire, cá fiecare elevu se fia deplin stepanu preste intregu materialúlu invetiatu in scóla, si de ajunsu deprinsu in cugetare si siguru, ca ceea ce cugeta si combinéza, este o judecata si combinatiune nimerita.

Scól'a este dupa vederile de astadi ale omenimei cea mai mare putere, instituita, cá se reformeze, si se innoiesca in spre mai bine modulu de gandire si de lucrare alu ómeniloru. Si puterea si activitatea scólei trebuie sè se semta in societate prin aceea, ca ómenii, care iesu din scóla, si intra in societate, se poséda faptime acestu modu de gandire si de lucrare.

Nu este de lipsa, cá se spunem noi aci de nou, care este chiamarea scólei ; pretindemu inse, cá ceea ce face scól'a, fia ea de ori ce categoria, se fia bine facutu.

Totu ceea ce invétia prunculu in scóla se fia o cunoscintia sigura, — totu ceea ce elu judeca, si combinéza se fia o judecata si combinatiune nimerita ; si scolariulu inca din scóla se-si cascade independenti'a si siguranti'a in cugetare.

Ne plangem astadi toti pre tóte terenele, ca in poporulu nostru sunt si ómeni cu putiena chibsiúela, si nu-si cunosc, si nu combina corectu asupra intereselor loru celoru mari. Si póte ca acésta plansóre pana la unu anumitu punctu se fia indreptatita.

Dar ce garantia ne dau acei prunci, cari in esamene prin respunsurile loru constata, ca nici in ceea ce privesce cultur'a materiala, nici in ceea ce privesce cultur'a formalá nu au nici o siguranti'a ?

Din pruncii, cari respundu pre nimerite in scóla se facu ómeni cari traiescu pre nimerite, cand intra in viétia ; ér ómenii, cari traiescu pre nimerite, indelplinescu tóte lucrurile loru numai pre jumetate, — si lucru facutu pre jumetate are plata numai de jumetate, seau nimicu, — si faptuitoriulu lui este, si remane unu omu nemultiemitu cu sine si cu tóta lumea pre intréga viéti'a s'a ; ér isvorulu nemultiemirii si-a luatú inceputulu din scóla.

Ómeni nemultiemiti vor fi fiindu destui in poporulu nostru pre alocuria ; si a scólei chiamare si missiune nu este, cá se inmultiésca numerulu nemultiemitiloru, cari pentru ori care societate sunt numai unu feliu de calamitate ; ci tocm'a din contra a imputiená si scerge cu totulu numerulu nemultiemitiloru si a-lu inlocuí prin ómeni, cari prin stredani'a si omeni'a loru se póta se-si conduca a-

facerile vietii astfelu, cá se fia deplin multiemiti, incát adeca póte cinev'a se ajunga la indestulire si multiemire in lumea acést'a ; ér basele si fundamentulu acestei normale stári psihice trebuie se-lu planteze educatiunea din casa si din scóla in inim'a fiecarui elevu.

Tóta instructiunea si educatiunea, carea se bazeza pre rezultatele pedagogiei moderne crestine este indreptata numai in o directiune, si anume : de a face pre elevu capace a pasi cu siguranti'a catra idealulu vietii omenesci, catra perfectiunea crestinesca ; prin aceea ca ;

a) deprinde pre elevu a-si cascade cunoscintie chiare si sigure ;

b) ca-lu deprinde a judeca si combina pre bas'a cunoscintieloru cascade siguru si corectú ; si

c) ca desvólta intr'ensulu resolutiunea si energi'a vointiei prin aceea ca-lu deprinde a-si supune intre tóte imprejurárele vietii vointi'a s'a individuala vointiei lui Dumnedieu.

Omulu armatu cu aceste trei forcie, a caroru basa trebuie sè se puna inca din scól'a elementara nu póte cadé nici odata in pecatulu nemultiemirii cu sene si cu starea s'a, pentru ca unu astfelu de omu este inca din timpulu, cand se aflá in scóla, in curatu cu idei'a, ca numai prin lucru si prin omenia si-póte face cinev'a locu si mijlocu de a traí cinstitu in acésta lume.

Si findca esamenele pentru aceea se tienu, si constatarile si repórtele despre esamene pentru aceea se facu, cá rezultatele bune sè se promoveze in spre mai bine, ér smintele observate si constatate sè se indrepteze : astfelu dupa esamene detorintia avem toti, cá se gandim asupra celoru ce am vediutu, si observatu in esamine, cá astfelu pre acésta basa se putem pasi si regulá cele de regulatu pre bas'a rezultatulu realu constatatu, ori care aru fi acel'a.

Intre alte multe mijlóce, prin cari putem aduce scól'a in legatura cu viéti'a, asia credemu noi, este si esamenulu, pentru ca esamenulu aréta rodulu si rodirile scólei. In privinti'a cantitáti rodurilor scólei dispune, si ingrijesce planulu de invetiamentu in vigóre, ér in privinti'a calitáti acestoru roduri ce dantaiu marturia are se ni-o dea esamenulu.

Daca in o scóla aflámu, ca elevii posedu materialulu prescisu de cunoscintie, lu-sciu manuá, si respective sciu cugetá, si daca vedi intrensii, ca exista in germine si resolutiunea si energi'a vointiei : atunci tóte acestea si-au caus'a loru tocma asia, precum si-are caus'a s'a si faptulu, ca in alta scóla nu le aflí asia, precum ar fi de doritu, cá se le affi.

Si ceea ce se póte face in un'a scóla, seau in multe scóle, trebuie sè se faca in tóte.

Interese mari sunt legate de activitatea si rezultatele scóleloru nóstre elementarie, pentru ca numai de acestea avem pana acum, si prin urmare numai prin ele putem promová interesele culturali ale poporului.

Si deci rogăm pre toti, pre cari ii-privesce, cá se cugete asupra acestei cestuini; si purcediendu dela rezultatele constatate prin esamene se-ne urmămú calea inainte pre o basa cât mai reala intru promovarea agendelorú scóleloru nóstre.

Discursulu

pronunsiat de Augustin Hamsea la incheiarea anului scolaristicu 1888/9 in sal'a seminaruluiú diecesanu.

Prea Santite Domnule Episcopu, onorati domni profesori, iubiti elevi!

In acestu momentu solemnu, cand scól'a nóstra si-da tributulu seu anualu societátii, carea o sustiene, prin faptulu, — ca astadi a dechiarat de capaci a intrá in viétia pre o parte din elevii sei, — nu potú cá se nu-mi esprimu de nou multiemit'a cea mai ferbinte Celui Atot Puternicu pentru sprijinulu, de carele ne-a invrednicitu a-ne face partasi si in anulu acest'a intru ajungerea rezultatulu obtienutu; dar in acelasi timpú nu potú, cá se nu-mi esprimu si ingrijirile cele mari, cari au cuprinsu sufletulu meu, in momentulu de facia, cand gandescu la viitoriulu acelorú elevi, cari astadi se despartu pentru totdeun'a de acést'a scóla, pentru cá cu diu'a de mane se intre in viétia, si mai cu seama cand gandescu, ca densii sunt chiamati a colucrá in prim'a linie la inaintarea bisericeii si poporulu romanu din aceste párti.

De aceea ve rogu, Prea Santite Domnule Episcopu, se-mi permiteti, cá in acestu momentu scól'a nóstra se-si indeplinésca prin mine cea din urma detorintia ce o are facia de acesti elevi.

Iubiti elevi! Nu este parinte bunu in lume, carele se nu sacrifice totulu pentru a dá o crescere cât mai ingrijita filorú sei. Dar in momentulu cand unu astfeliu de parinte dimate pre fii sei crescuti si dechiarati de capaci pentru a intrá in viétia, — inim'a densulu este cuprinsa de cele mai mari ingrijiri, pentru ca caletor'a acestei vietii este o *cale necunoscuta*; si deci se intréba totdeuna unu astfeliu de parinte, ca óre *cunoscintiele* cascadegate de fii sei prin educatiunea primita, — fi-voru de ajunsu pentru a-i povetiuí pre *calea cea necunoscuta* a acestei vietii impreunate cu atâtea griji si necazuri?

De aceste ingrijiri suntem cuprinsi si noi toti, cei ce ne gasimu in servitiulu acestei scóle, in momentulu de facia, cand in consciinti'a grelei responderi ce o are scól'a facia de biserica si de natiune prin crescerea vóstra, preocupati suntem de intrebarea, ca óre duceti voi de aici atâtea cunoscintie si atât'a taria morala, cá sé poteti infruntá cu succesu

tóte greutátile, ce le veti intempiná pre calea cea necunoscuta, pre carea apucati cu diu'a de máne? Óri fi-veti voi in stare, ómenii cei noi, cari cu diu'a de mane intrati in servitiulu bisericeii, se infiltrati viétia noua in inim'a poporulu credintiosu, carele sustiene, si pentru carele esista acésta santa institutiune?

Óre afla-va in voi poporulu eparchieii Aradului, in numeru de preste o jumetate de milionu, „pre omulu,” din evangelia, carele se-i ajute, si se colucre cu sporiu spre a-si creá o stare si sórte mai buna?

La acésta intrebare potú se respunda numai viétia si faptele vóstre, precum tot acestea vor marturisi lumii si despre acésta scóla, pentru ca o scóla, fia ea ori care din lume, nu se poté judecá in altu modu, daca este buna, seau rea, decât numai din viétia si faptele celorú crescuti intrens'a.

Si fiendea astadi treceti prin o insemnata schimbare, si anume esiti din scóla pentru a intrá in viétia, credu ca despre nimicu mai nimeritu nu ve potú vorbí in momentulu de facia, decât a ve face o paralela intre scóla si viétia si a ve indigitá modulu, dupa carele se poteti aflá puntea de trecere dintre aceste doue.

Spre scopulu acest'a credu, ca nu gresiescu, daca ve voiu amintí, ca viétia inea este o scóla. Precum in scóla omulu invétia, si respective si-castiga cunoscintie si se deprinde in judecata: toema asia trebue sè se silésca omulu in intregu decursulu vietii sale se-si inmultiésca cunoscintiele, si se cugete continuu, cum se pretempine multele greutáti si necazuri ale vietii. Deosebirea intre aceste dóue scóle este in punctulu acest'a numai un'a, si anume: pre cand in scóla elevulu si-casciga cunoscintiele, si se deprinde in cugetare sub conducerea si colucrarea educatoriulu dupa unu planu datu: pre atunci in viétia acestu conducetoriu lipsesce, ér campulu, din carele avem a ne cascigá cunoscintiele, este celu mai vastu, ce se poté inchipuí, pentru ca este intréga viétia. Totu ce se petrece in giurulu nostru in tóte ramurile vietii detori suntem a intuí si a observá cu cea mai mare atentiune. Asupra tuturorú celorú ce le observámú, detori suntem a judecá si cugetá, si spre a-ne poté folosi de tóte, datori suntem a le aduce in legatura cu positiunea, ce ocupám si cu scopulu, pre carele lu-urmarim prin viétia.

Dar scól'a nu se ocupa numai de cunoscintie; ci ochiulu scólei atientitu este mai pre sus de tóte intru a formá caracterulu elevilorú sei prin deprin-

derea loru de a trăi o viétia conform prescripteloru crestinismului, pentru ca perfectiunea crestinésca este idealulu ori carei scóle bune.

Totu acésta perfectiune este si scopulu supremu alu vietii.

Si deosebirea in punctulu acest'a o forméza numai faptulu, ca pre cand in scóla elevulu traiesce sub ingrijirea nemijlocita a educatoriului, feritu de totu feliulu de imprejurări, cari l'ar poté abate dela o viétia crestinésca: pre atunci in viétia nu arare ori se intempla, cá chiar intre imprejurările, in cari traiesce omulu, potu se fia multe ispite, cari lu-abatu dela o viétia buna, si lu-conducu in diferite rele.

Diu cele dise pana aci, urméza de sene, ca puntea de trecere intre scóla si viétia o afla cinev'a numai atunci, daca in viétia continuu observéza si studiéza cu tóta atentiunea cele ce se petrecu in jurulu seu, daca cugeta si judeca continuu asupra tuturor acestor'a, aducendu-le pre tóte in legatura cu positiunea si scopulu, pre carele lu-urmaresce, si daca mai pre sus de tóte acestea din inim'a s'a, formata si nobilitata prin doctrin'a evangheliei si-forméza o arma nebiruita in contr'a tuturor ispiteloru vietii.

Aceste trei momente constituiescu forcielle, tari'a si puterea omului cu scóla, a omului cultu. Si cand acésta taria se semte, si se cunósce in servitiulu societátii, in carea se gasesce cinev'a: atunci nu se póte cá starea intrégei societáti se nu se schimbe in spre mai bine.

Poporulu nostru ascépta, cá prin ómenii noi, cari iesu din scóla sè se infiltreze in inim'a lui viétia nóua; si numai incât ve va succede acést'a voue si celoru ce ve voru urmá, numai intru atât se va dá acestei scóle testimoniu de scóla buna. Si numai incât veti contribuí, si veti lucrá cu zelu si energia la imbunatatirea sortii poporului, numai intru atât veti poté prestá cu succesu sirulu celu fara de sfer-situ de esamene, pre cari aveti a-lu prestá in scól'a cea mare a vietii.

De aceea repetu: cuvintele din urma, cu care se desparte scól'a de voi, sunt: se fiti cá sierpii intru a observá si studiá viétia si totu ceea ce se petrece pre tóte terenele vietii; judecati, si combinati cu tóta profunditatea si greutatea tot ceea ce vedeti, si esperiati pre tóte terenele vietii, aduceti-le acestea in legatura cu positiunea vóstra viitória de preoti si invetiatori; si nencetatu ve intariti inim'a vóstra cu doctrin'a cea vecinica a evangheliei si cu fapte crestinesci, seversite in servitiulu poporului si in servitiulu inaintării lui pre tóte terenele vietii.

Aduceti-ve aminte, ca noi preotii si invetiatorii nu avem nici unu altu razimu in viétia si chiamarea nóstra, decât iubirea poporului, pre carea toti de o potri va ni-o vom poté cascigá, daca faptele nóstre vor fi in consonantia cu legea Domnului, cu numele ce portám si cu positiunea, pre carea o ocupámu in organismulu bisericeii lui Christos.

Infine ve mai amintescu numai o unica imprejurare, si anume: intrandu voi, iubiti elevi, cu diu'a de mane in viétia in diferite parti ale eparchieii, de parte de scól'a, carea v'a condusu pana acum, nu veti fi singuri, pentru ca Domnulu a disu, ca „unde sunt doi, seau trei adunati in numele mieu, acolo sum si eu in mijloculu loru;“ ér aceste cuvinte trupu s'au facut prin organisarea ierarchica, ce si-o a dat biserice'a in decursulu veacuriloru.

Usandu de acésta organizare veti affá in totu loculu sprijinu si ajutoriu in intreprinderile vóstre bune la tóte organele acestei ierarchieii si cu deosebire in autoritatea diecesana.

De aceea dorindu-ve iubiti elevi, celu mai bunu succesu in tóte carările vietii vóstre, profitu de oca-siune, si Ve rogu Pré Santite domnule Episcopu, cá pre elevii, cari iesu astadi dintru acésta scóla se-i primiti in binevoitoriulu sprijinu alu Pré Santiei Vóstre si in alu tuturor organeloru ierarchieii nóstre, cá astfelu se póta vietinuí intru fric'a Domnului, si se póta lucrá cu succesu in agrulu celu sfantu alu Lui intru inaintarea poporului credintiosu si intru prémarirea lui Ddieu. Amin.

Michailu Eminescu.

Lucéferulu poesiei romane, Michail Eminescu a incetatu din viétia dupa unu morbu greu si indelungatu in casele drului Suciú din Bucuresci, in cea mai frumósa etate de 40 de ani.

Elu a fostu unulu dintre cele mai frumóse si neintrecute talente pe orizontulu noueloru miscari literare. Distinsulu nostru criticu, dlu Titu Maiorescu care 'lu pune in sirulu scrietoriloru imediatu dupa dlu V. Alesandri, caracterisánd pe Eminescu dice, cá are farmeculu limbagiului, semnu alu celoru alesi, o conceptie inalta si mai pre susu de tóte iubirea si intielegerea artei antice.

Viétia distinsului poetu a fostu de tot furtunosá si nelinistita. Elu s'a nascutu in Botosiani in anulu epocalu 1849, unde a si terminatu clasele elementare. Dupa terminarea studiiloru gimnasiale, care

le făcù in Cernautiu si Blasiu intrà la 1868 in trupa teatrala a lui P a s c a l u, unde a petrecutu 2 ani, aparându inse pe scena numai in roluri secundare; de cele mai multe ori facea pe suflerulu. In anulu 1870 s'a inscrisu la universitatea din Vien'a si a- nume la facultatea de litere, unde inse se ivira primele simptome ale bólei sale, din care cauza si trebù sè se reintórca acasa. Desperatu, cadìu intr'un feliu de melancolie, carea singuru poetulu nu puté se o alunge cu tóte încercările sale. Spriginitu de societatea literara din Iasi, se duse dupa restaurare la Berlinu, unde terminà la 1874 studiile, si reintorcându-se in patrie fù numitu bibliotecariu la bibliotec'a centrala din Iasi, ér unu anu mai târdu ocupà postulu de revisoru scolariu la Iasi si Vasluii.

In intrég'a s'a vietia Eminescu s'a perfectionatu prin studiu si prin o lectura neobosita. Talentele sale s'au aretatu inca pe când era in etate de 16 ani in poesile ocazionale scrise la mórtea profesorului seu Pumnulu, dela care a primitu foculu cel nestinsu pentru iubirea némului seu. Talentele sale s'au aretat inse in tóta splendórea in revista „Convorbiri literare,“ la care a colaborat pana in ultimele momente ale vietiei sale. Neobositu in activitate si avënd cunoscintie bogate s'a aruncatu si pe terenulu diaristice si a ocupatu locul de primu redactoru alu diariului „Timpulu“: a scrisu multu in „România libera,“ ér in timpulu mai din urma a lucratu la revista „Fântân'a Blandusiei.“

Poesiile sale, cari au fermecatulu lumea culta literara, si au avutu unu efectulu hotaritoriu asupra pleiadei tinerilor nostri poeti au esitu deja in a trei'a editie sub ingrigirea dlui T. Maiorescu.

Despre rezultatele autopsiei cadavrului se comunica urmatórele:

S'a constatatu, ca creerii aveau o greutate de 1400 grame, cu tóte ca erau in stare de inmuiere (ramolitie.) Greutatea acést'a este unica in feliulu ei, deóre-ce pe cât scimu creerii marelui poetu Schiller in stare normala abia o intreceau cu câte-va grame. Emisferulu stângu singuru cantariá 595 de grame, celu dreptu 555, fara cerebelu. Partea psihica a creeriloru ér aprópe totalu ulcerata, in emisferulu stângu chiar si cea psihometrica; membranele creeriloru injectate si aderente. Ciurecumvolutiunile multu desvolute si adênci. Inim'a in stare de hipertrofie pasiva cu degenerare grasósa a tiesutului muscular; la radacin'a aortei s'a constatatu inceputulu unui procesu ateromatosu, ér valvulele inimei eráu intacte. Degenerarea grasósa s'a gasitu in acelasi stadiu si la tiesaturile

ficatului, care bine intieles ér putienu hipertrofiata. Splin'a in stare iperemica si de degeneratie.

„Tel. Rom.“

Se plangu nu potiú poete, n'am lacrimi pentru tine,
Cà tu n'ai fostu fiintia creata din pamentu!
Se naltiu o rugatiune spre portile divine
E superfluu, cà-ci astâdi petreci cu tatálu santu!

Se punu o glie verde pe sarbed'a-ti movila,
Si tei cu frundie late si flori de bunu mirosu
E inzadar, cà firea cu man'a s'a agila
Pre tóte le conduce spre sinulu seu focosu!

Se-ti cantu cantare demna, cum tu cantasi odata
N'am lira, . . . cà tu singuru la noi fusesi Pindar!
. . . Voiescu se chiamu romanii din lume departata
Ca ei se te jalésca . . . dar tóte-su inzadar!

Ferice esci poete, cà spiritulu teu mare,
Ca Prometeu de stanca, de lutu s'a deslegatu!
Ferice esci c'ajunsesi la visurile tale,
In campulu vecinicu-verde, ce atât'a l'ai cantatu!

Acolo idealuri, acum te incungiora!
Acolo audi glasulu parintehi cerescu!
Acestui'a te roga, prin lir'a t'a usiora,
Se binecuvinteze poporulu romanescu!

Arad, Iuniu 1889.

T. Ceantea

Inmormentarea lui Eminescu.

Inmormentarea marelui nostru poetu Mihailu Eminescu l'a facutu Sâmbata séra, târdu. De aceea ne-a fost cu neputintia a mai da in editia a dóua o dare de séma privitóre la acésta trista inmormentare.

Serviciulu divinu s'a oficiatu la órele 5 p. m. in biserica sf. Gheorghe, unde au fost depuse remasitiile mortuale a duosului nostru amic. O lume alésa umplea biserica: erau studenti, ómeni de litere, pres'a.

Pe cosciugulu poetului s'au depusu mai multe cununi, de flori, de stejar, de lauri. La órele 5 si jumetatu intra in biserica marele nostru omu de statu si eminentulu letopisetiaru, Mihailu Cogalniceanu.

Presiedintele Academiei române a depusu o frumoasă coróna din partea Academiei pe cosciugulu marelui nostru poetu.

Apoi veni delegatiunea societáti „Tinerimea romana“ cu o coróna, presa, ziarulu *Constitutionalulu* ziarulu *Nationalulu*, societatea studentiloru „Unirea,“ ziarulu *Fântâna Blandusiei*.

O coróna de „nu me uitá“ a fost depusa din partea unei dómne din Moldova. Acésta coróna a fost asiezata pe pieptulu poetului.

Printre asistenti am observatu, pe dnii Titus Maiorescu. Laurian, Th. Rosetti, Lascar Catargi, col. Algiu. George Lahovary, d. Stefan Mihalescu, Vintila Rossetti, Dianu G. Ionescu-Gion, Th. Sperantia, Manliu, I. Bibicescu etc. etc.

Patru discursuri s'au rostitu. La biserica a vorbitu **d. Gr. Ventura**, in fatia Universității d. D. A. Laurian si **Calmusky** care a inceputu frumósa sa cuvântarea strofa a poetului:

Facie de veghe pe nmedi morminte,
Unu sunetu de clopotu in órele sfinte.
Unu visu, ce-si móe arip'a 'n amaru, —
Astfelu ai trecut de alu lunei hotaru,

Si termina cu :

Poti zidi o lume 'ntréga, poti s'o sfarími:
[ori ce-ai spune,
Peste tóte o lopata de tierána se depune.

La mormént a vorbitu amiculu intimu alu poetului simpaticulu dnu **Neagoe** care cu cuvintele sale pline de o elocintia patrundietóre a estrasu lacrimé' din ochii asistentiloru.

Eruditulu nostru omu de sciintia, d. B. P. Hasdeu a scrisu o scurta, dar plina de unu adeveru isbitoru si crudu, amintire despre **Mihailu Eminescu**. Acestu articolu va aparé in *Revista Noua*.

Moise Grozescu,

parochu in Batani'a si asesoru consistorialu

a inecatatu din vietia Sambata in 17/29. Iunie a. c. in anulu 82 alu etátii si 53 alu servitiului seu preotiescu.

Reposatulu nostru confrate a fost unu preotu alesu si demnu servitoriu alu altariului Domnului. Dotatu dela natura cu o fire blanda, si inspiratu de iubire catra biserica si poporu reposatulu erá iubitu si pretiuitu de toti. Pentru aceste frumóse calitáti a fost distinsu de biserica cu titlulu si positiunea de asesoru consistorialu, in care calitate facu frumóse servitíe.

Pre reposatulu lu-deplange famili'a s'a remasa in doliu, lu-deplange poporulu seu, carui'a i-a servitu cu credintia. Lu-deplangemu toti cei ce l'am cunoscutu si iubitu pentru frumósele lui calitáti pastorale.

Depunendu o lacrima pre mormentulu reposatului i-dicemu : se-i fia tierin'a usióra, ér sufletulu lui se-lu asieze Celu Atot Puternicu cu dreptii.

In veci amintirea lui !

Cianadulu-Serbescu 14/6. 1889. st. v.

Onorate Domnule redactoru !

Sunteti cu stima recercati a continuá in fói'a „Biserica si Scol'a“ urmatórele oferte benevole pre sém'a bisericéi nóstre.

Din Valcaniu : comun'a bisericéscá 5 fl. Georgiu Opreanu preotu 2 fl. Iustinu Opreanu parochu 1 fl. Nicola Zombora prim. 1 fl. Nicol'a Petcu 20 cr. Ginu Mezinu 10 cr. George Ilcau 20 cr. Filipn Vostinu 50 cr. Tanasie Zombren 20 cr. Ilie Radu 20 cr. Ioanu Munteanu 1 fl. Petru Lazaru 1 fl. Flóre Lazaru Munteanu 1 fl. Petru

Micu 1 fl. Traila Zomborén 5 cr. Iosifu Zomborénu 10 cr. Dimitrie Tierén 10 cr. Ioanu Stanciu 10 cr. Iacobu Maru 50 cr. Ana Maru 50 cr. Ilie Stefanu 20 cr. Elena Stefanu 20 cr. Petru Stefanu 20 cr. Urosiu Maciuchinu 50 cr. Kriyazevichi An'a 2 fl. An'a Mucza 50 cr. Ale'a Andrazu 50 cr. Iustinu Stefanu 25 cr. Flóre Stefanu 25 cr. Filipu Stefanu 20 cr. Teodor'a Stefanu 20 cr. Ioanu Ighisianu 1 fl. Pav. Stanciu 20 cr. Ioanu Ilioni 20 cr. Ioan Miu 20 cr. Pavelu Bodea 20 cr. Dinu Mircea 10 cr. Arcadiu Maciuchin 40 cr. Nicolae Radu 20 cr. Avramu Mutiu 20 cr. si Antoniu Ardeleanu 10 cr. Sum'a 23 fl. 55 cruceri.

Afara de acestia au mai donatu parintele parochu Georgiu Opreanu unu potiru cu tóte apartinentiele sale in pretiu de 30 fl.

Din Secusigiu prin St. D. Damianu Sebesianu invet. s'a colectatu : Colectantele 1 fl. Constantinu Istvanescu parochu 1 fl. 20 cr. invet. Damasch. Marginétiu 50 cr. si Moisa Krivak 10 cr. Sum'a 2 fl. 80 cr.

Din Béba V. Andreiu Vacarescu parochu 50 cr. Militia Zarits 50 cr, Traianu Grui 40 cr. Demetrie Blag'a parochu 40 cr. Georgiu Stoiu 20 cr. Arnot N. 40 cr. George Martinu 20 cr. Jelea Martinu 10 cr. Sum'a 2 floreni 70 cruceri.

Din Toraculu-micu prin D. Vincentiu Petroviciu c'a colectante. Comun'a bisericéscá 3 fl. Dlu Colectante 50 cr. Vasiliu Domsia parochu 1 fl. Georgie Serbu 30 cr. Inista Mizu, Teodor Petroviciu, Teodoru Balosi, George Flutare, Martinu Mihaiu, Teodoru Bucuru, Georgie Pappi Elena Serbu, Pavelu Milotinu, Ancuti'a Milotinu, toti à 10 cr. Necoí Teodoru, Paulin'a Petroviciu, à 50 cruceri, Moisa Petroviciu, Sim'a Balosi, Marcu Serbu, Klem. Munteanu, Flóre Serbu, toti à 20 cr. Teodoru Chitarescu, Mari'a Chitarescu, à 25 cr. George Spariosu, Michaiu Iancutiú scolaru à 4 cr. Iulian'a Pascuti, 5 cr. Ioanu Petroviciu, Petru Chitorescu, Doch. Balosi, Ioanu Milotinu, Vich. Painescu, Vich. Munteanu, Teodoru Bucuru, Cost'a Martinu, Vichent. Giuchiciu, Vas'a Gurbanu, Vich. Balosi Vas'a Petromanentiu, Ioanu Spariosu, Ioanu Giurgiu, Damianu Milotinu, Ancuti'a Flutare, Maria Besu, An'a Jurc'a, Pelagi'a Trifonu, Iulian'a Giuchiciu, Paraschi'a Bucuru, toti scolaru, à 2 cruceri. — Sum'a 9 fl. 45 cr. v. a.

Din comun'a bisericéscá Semlacu prin M. O. preotime amu primitu sum'a de 5. fl. 50 cr. colectata prin Rev. Dnu adm. prot. Moise Boesianu ocasionalminte fiind in acea comuna.

Sum'a totala colectata spre acestu scopu dela comune prin O. Dni preoti si invetiatori este de 161 fl. 83 cr. v. a. éra Multu Veneratulu consistoriu diecesanu au binevoitu a aplacidá din fundulu comuneloru mixte 200 fl. v. a. spro. acestu scopu ; caror'a prin acést'a in numele comunei bisericéscé gr. or. romane din Cianadulu-Serbescu se esprima profund'a multiemita prin subscrisulu pentru generósele oferte.

Eli'a Telescu, m. p.
parochu gr. or. rom.

D i v e r s e.

* *Pré Santi'a S'a*, parintele Episcopu alu Aradului *Ioanu Metianu* a calatoritu Joi'a trecuta cu trenulu de dupa amédi la báile erculane dela Mehadi'a.

* *Incheierea anului scolasticu* la seminariulu diecesanu din Aradu s'a intemplatu Duminec'a trecuta la 30. Iuniu c. n. a. c. In acést'a di s'a oficiatu unu Tedeum in biseric'a catedrala, dupa aceea s'au cetitu clas-

sificatiunile eleviloru in sal'a seminariului diecesanu. Dupa cetirea classificatiuniloru ieramonachulu Augustin Hamsea tienù discursulu, pre carele lu-publicam la altu locu; ér Pré Santi'a S'a prin unu frumosu discursu imbarbatà pre elevii abiturienti a fi vrednici lucratori ai bisericei Domnului, si implorà asupra loru binecuvantarea Ceriului. ;

* **Esamenele** in tractulu protopresviteralu alu Halmagiului, precum ni-se reportéza, au doveditu progresu bunu. Cu deosebire inse s'a constatat progresu imbucuratoriului la scól'a tractuala din Halmagiu, si la scól'a de fetitie de acolo.

* **Bibliografie.** A aparutu: „Isvor de bunastare“ sau mai multe sute de indreptàri si povetie scurte si practice din Economi'a de casa, Gradinaritu, Higiena, Economi'a de campu si de vite, Viieritu, conservarea vinului si Vinuri de póme, Pomaritu, Albinaritu si alte multe terene de deprindere, intocmitu de Grigorie Sim'a. — Pretiul: 1 fl. v. a. sau 2 lei 50 bani. — Sibiu, 1888. Editur'a Autoriului. Tipariulu lui W Krafft in Sibiu. — Cartea, legata luxuosu, se afla de vendiare la W. Krafft librariu in Sibiu.

† **Necrologu.** Onorabilulu nostru confrate Nicolae Bogdanu, parochu in San-Nicolaulu micu, dupa unu morbu indelungatu a incetatu din viéti'a Mercuri'a trecuta lasandu in celu mai profundu doliu pre socii'a s'a Mari'a, nascuta Florescu, pre fratele seu Ioanu, invetiatoriu in Siri'a si multime de consangeni, si amici, precum si poporulu nostru din San-Nicolaulu micu, carui'a i-a servitu cu credintia timpu de 10 ani.

Reposatulu a fostu unu bunu preotu. Omu blandu, omu cu crescere ingrijita era cu iubire si cu durere facia de poporu, cu zelu si cu credintia facia de biserica si natiune.

Remasitiile pamentesci ale defunctului s'au depus spre odichna eterna Vineri'a trecuta, oficiand la servitiulu funebru parintele Iosifu Suciú din Lipov'a, asistatu de 6 preoti. Cantarile funebrali le-a esecutatu corulu de plugari din Micalac'a. La finea servitiului parintele Iosifu Suciú tienù o cuvintare funebrala succésu, in carea schitià pre scurtu viéti'a reposatului in Domnulu.

Se-i fia tierin'a usióra si memori'a binecuvantata!

† **Necrologu.** Se bucura corpulu invetiatorescu, cand in fói'a „Biserica si Scól'a“ este publicatu, progresu in urm'a osteneleloru sale; inse unulu dintre noi: Georgiu Rusand'a, invetiatoriu gr. or. rom. in comun'a Jadaniu (Zsadány) in inspectoratulu Vingei, chiar pe când a voitu a-si aretá productele osteneleloru lui cu elevii, a trecutu din viéti'a pamentésca, in 26. Maiu st. v. a. c., lasandu in doliu pre credintiós'a s'a socia, si pe uniculu fiu ingineriu in Romani'a, pre carele nici telegram'a nu l'a aflatu, spre alu chemá la imormentarea tatalui seu.

Repausatulu in Domnulu s'a imormentatu in modu cuviintiosu: cu 3 preoti si 4 invetiatori din apropiere; pe sicriu clatea aerulu doue pantlice de matasa négra a unei cunune pretiósce, cumperata de Domnulu Constantinu Barbosu, cancelistu advocatiale in Ving'a.

Dupa celebrare, in sant'a biserica i se tienu o cuvintare de: Multonoratulu Domnu Archip. Munteanu, in spectoru scolaru, carele a fostu venitu la esamenulu publicu, in carea aminti cá: „In cartea Apocalipsului cetindu, aflamu cá, viéti'a pamentésca in totu decursulu este numai unu vaetu si cu mai multe cuvinte pretiósce storcendu lacrimi din ochii celoru de facia.“

Acestu invetiatoriu s'a nisuitu, a educá, si a mangaiá pe tinerii lui incrediinti, precum si a-ii aperá de acelu vaetu. — Densulu a servitu cá invetiatoriu, peste 20 de ani, lasandu in amintit'a-i comúna, o multime de cantareti, carii lu cantara pana la mormentu cu: „In planulu celu secretu si omulu cá érb'a.“

Facendu cunoscutu corpulu invetiatorescu si cunoscutiloru seii; se rogám cu totii cá Ddiu se 'l asiedie cu cei drepti, si inveci amintirea lui. — Hodoni, Iuniu, 1889. — Moise Pep'a, invetiatoriu.

Nr. 448/889.

Provocare

catra stipendistii fundatiunei lui „Gozsdu“!

Deóre-se pe anulu scolasticu 1889/90 nu sunt vacante locuri de stipendie noue, ci sum'a disponibila din budgetulu fundatiunei lui Gozsdu pe acestu anu scolasticu e rezervata numai pentru stipendistii din anulu espiratu, acesti'a se provóca, cá pana la 10. Augustu a. c. cal. nou, se arate la cancelari'a fundatiunei lui „Gozsdu“ din Budapest'a (király utca 13.) rezultatulu anului scolasticu espiratu cu documente credibile si cu dechieratiunea cá unde voiescu a continua studiile pe anulu scolasticu viitoriu, pentru-cà nearetându acestea pana la terminulu mai sus prescisu, se va sterge din list'a stipendistiloru.

Budapest'a, in 1. Iuliu 1889.

Comitetulu.

Concurse.

Pentru vacant'a parochia de clas'a II-a din Chisindi'a, in protopresviteratulu Buteniloru, cu care sunt impreunate: folosirea unei sesiuni de pamentu parte aratoriu parte fenatiu, stole si biru dela 180 case, cari venite cumputate facu sum'a de 605 fl. — prin acést'a se escrie concursu cu terminu de alegere la 16/23 Iuliu a. c. paaa cand recurentii si-voru substerne recursele pe calea P. On. Oficiu ppresviteralu si se vor presentá vr'odata la biserica spre a se face cunoscutu alegatoriloru.

Chisindi'a, la 11. Iuniu 1889.

Comitetulu parochiale.

In contielegere cu mine: CONSTANTINU GURBANU, m. p. protopresviteru.

—□—

In alumneulu „Zsiga“-ianu din Oradea-mare, afara de cei primiti se mai primescu pe anulu scolaru 1889/90 cá alumnistii stipendiatii inca 6 elevi romani gr. or. cari vor studi'a la gimnasiulu ori scólele reale sau la academi'a de drepturi din locu, cari gratuitu vor capetá proviziunea intrega in acestu institutu.

Recursele ajustate cu :

- a) Estrasu de botezu.
- b) Testimoniu scolasticu.
- c) Atestatu de paupertate si
- d) Certificatu despre vaccinare ; adresate Senatului

foundationalu sunt a se trimite pana la **1/13 Augustu a. c.** la protopopulu Oradii-mari: **Toma Pacala** in Oradea-mare (Nagyvárad.)

Totodata se aviseaza On. publicu interesatu, ca in institutul acest'a vor pute fi primiti si vor capeta provisiune intréga si elevi pe plata, de cate 16 fl. la luna, cari fiind romani gr. or. vor studiá la scóele din locu si cari vor fi supusi disciplinei institutului.

Insiuarile au sè se faca la Domnulu Nicolau Zigre, advocatu in Oradea-mare, pana la finea lunei lui Augustu a. c.

Oradea-mare, 22. Iuniu (4. Iuliu) 1889.

Senatulu fundatiunei „Zsiga“-iane din Oradea-mare.

—□—

Pre statiunea invetiatorésca gr. or. romana la un'a din cele doua scóele paralele devenita in vocantia in Opidul **Glanadulu-Serbescu**, Cttulu Torontál prin acést'a se escrie concursu cu termin de alegere **16/28 Iuliu a. c.**

Emolumintele impreunate cu acestu postu sunt :

- a) Salariu fixu 250 fl. b) 28 Meti de grau clas. II-a
- c) Unu juger pamentu aretáriu si un'a gradina estravilana de 200 Il. pentru legume, d) 12 fl. pentru lemne, e) pentru pausialu scripturisticiu 5 fl. si f) pentru conferintiele invetiatorésca 10 fl. in urma competinti'a stolara la inmormentari mari 50 cr. mici 20 cr. éra déca mortulu se vá duce in biserica 1 fl. unde va fi pofitu pre langa cuartiru liberu.

Recurintii carii voru reflectá la acestu postu au se producá : 1. Testim. preparandialu si de calificatiune cum si din limbá magiara cu calculi buni. 2. Atestatu despre purtarea morala.

Recursele astfelii instruite voru fi pana in 8/20. Iuliu a. c. a se tramite M. O. D. Teodor Popovicu inspectoru scol. in Sieitinu (Sajtény, Csanád-megye) pana candu au se si arete desteritatea in cele rituali presentandu-se in biserica locala, avendu a provedea ca cantore un'a strand din biserica alesulu invetiatoriu.

Alegendulu invetiatoriu dupa servitiu de unu anu, aretandu purtare buna morala si sporiu séu progresu cu pruncii scolari póse contá lá ameliorarea solariului si se va recomandá venerat. consistoriu diecesanu spre intarire definitiva. Acei recurinti cari voru potea documenta ca suntu in stare a instrua si conduce corulu vocalu vor fi preferiti.

Din siedinti'a comit. paroch. tiente lá **11/23. Iuniu 1889.**

Pentru comit. parochialu :

Laz'a Nicolasiu, m. p.
pres. comit. paroch.

Eli'a Telescu, m. p.
parochu gr. ort. rom.

Cu invoierea mea: **TEODORU POPOVICU**, inspect. scól.

—□—

Se escrie concursu pe statiunea invetiatorésca gr. or. din **Baratézu**, inspectoratulu Vingei cu terminu de alegere pe **20. Iulie st. v.**

Emolumintele impreunate cu acést'a statiune sunt urmatórele: 300 fl. v. a. 4 orgi de pae, din care are ase incaldi si scóla, cuartir cu dóua chili bine provedinte, o gradina cu intravilan de 400□ si un grajdu bun pentru vite, ér dela inmormantari cate 20, cr.

Recurrentii sunt pofiti in vre-o dumineca ori serbatore la santa biserica, spre asi areta desteritatea in cant

si tipic, ér recursele sunt ase trimite Preonoratului Domn inspector Archip Munten in Hodos-Bodrog per. Zadarlach, instruate conform statatului organic.

Baratéz, la 11. Iuniu 1889

Comitetulu parochialu :

In contielegere cu mine: **ARCHIP MUNTEANU**, m. p. inspectoru de scóle.

—□—

Se publica pentru postulu invetiatorésca vacantu la scól'a a 2-a din **Otlac'a**, care este de clas'a prima.

Emolumintele anuale: 300. fl. v. a., 20 fl. v. a. pentru famulatia, 10 fl. v. a. pentru scripturistica, 10 fl. v. a. pentru conferintie; 7 orgii de lemne, din care este a se incaldi si scól'a, 1/4 sesiune de pamentu aratoriu comasatu de clas'a prima, si pasiunea competinta. Cvartiru liberu, cu gradina de legumi, si staulu.

Dela cei ce vor reflectá la acestu postu, se pretinde a) Testimoniu preparandialu, b) Testimoniu despre absolvirea celu putien aloru 2 clase gimnasiale, c) Atestatu despre conduit'a de pana acum, d) Testimoniu de calificatiune cu prestatiune „buna.“

Aspirantii la acestu postu, sunt avisati cá recursele loru astmodu instruite si adresate comitetului parochialu in Otlac'a, se le adreseze Reverendissimului dnu Petru Chirilescu, inspect. de scóle in Kétegyháza pana in **25. Iuniu st. v. a. c.** cand va fi si alegerea, ér pana la alegere sè se presenteze in vr'o Dumineca ori serbatore in fati'a locului, spre a-si areta desteritatea in tipicu si cântárele bisericesci.

Otlac'a, in 18. Maiu 1889.

Pentru comitetulu parochialu :

Ioanu Franko, m. p.
pres. com. parochialu.

In contielegere cu mine: **PETRU CHIRILESCU**, proff.

—□—

Se escrie concursu pentru statiunea invatiatorésca-cantorala la Biserica gr. or. din parochi'a **Méhkerék**, com. Bihorului, cu terminu de alegere pre diu'a de **12/24. Iuliu 1889.** pre langa urmatoriulu salariu :

- 1) In bani numerariu 135 fl. 2) Pentru lemne din care se incaldiesce si scól'a 42 fl. 3) Pentru scripturistica si conferintia 5 fl. 4) 18 chibele gráu adunatu prin epitropi'a parochiale. 5) Orzu seu cucuruz adunatu prin epitropi'a parochiale 10 chibele. 6) Cuartiru liberu cu gradina si grajdu. 7) Folosirea a loru 13 jugere de pamentu aratoriu.

Doritorii de ocupá acestu postu trebuie se documenteze cá au absolvatu celu putieniu 4 clase gimnasiale seu reale, cá au depus esamenulu de calificatiune cu succesu bunu, si cá suntu in stare, se conduca infintindulu coru vocalu.

Recursele astfelii instruite se le trimite la Préonoratulu dnu Iosifu Vess'a, protopresviterulu Tincei in Cseffa, si pana la alegere sè se presinte in vr'o Domineca séu serbatore in biserica se si arate desteritatea in cântare si tipicu.

Alesulu numai dupa unu servitiu de 1 anu, déca va areta o portare buna si sporiu bunu va fi intaritu definitivu.

Méhkerék, 10. Iuniu 1889. st. n.

Pentru comitetulu parochialu :

Nicolae Rocsinu, m. p.
presiedinte.

In contielegere cu mine: **IOSIF VESS'A**, m. p. proff.

—□—